

ТАНГРИЗМЪТ В СВЕТЛИНАТА НА ГЕОПОЛИТИЧЕСКОТО ПОЗНАНИЕ

Николай Павлов

През последните години в страната ни протича процес на преоткриване на изконната българска религия - Тангризмът. Редица неформални и полуофициални групи в българското общество проявяват засилен интерес към дълбоките философски и религиозни аспекти на Тангризма, като най-изчистения монотеизъм от всички древни религии. Целта на настоящото изследване е да покаже, че Тангризмът, наред със своя философско-религиозен смисъл, има и силно изразени геополитически измерения. Ето защо на първо място ще бъдат изложени основните положения на класическата геополитическа теория.

Класическата геополитическа теория е създадена в началото на XX в. от британския географ сър Халфорд Макиндер. Основният геополитически закон, който той извежда е законът за вечния сблъсък между сърцевината на Евразия и нейната крайморска периферия. Това е сблъсък между континенталния Изток и западните морски държави, персонифицирани съответно от конника ("монголец") и моряка ("викинг") (1). От историческа гледна точка континенталната геополитическа традиция води началото си от Египет, Рим и Персия; преминава през Българските империи, Арабския халифат, Златната орда, Османската империя и Германо-австрийския съюз, като стига до съвременните континентални гиганти - Русия, Китай и Индия. Геополитическа идеология на континенталния Изток е т.нар. евразийство. Морската геополитическа традиция започва от Финикия, Картаген и Елада; преминава през Португалия, Испания, Франция, Великобритания и е наследена от суперсилата САЩ. Геополитическа идеология на западните морски държави е т.нар. атлантизъм. Фактически противоборствата между Рим и Картаген, Персия и Елада, СССР и САЩ са обективно отражение на основния геополитически закон.

След края на Втората световна война геополитиката е обявена за лъженаука, обслужвала интересите на фашистките режими в Германия, Япония и Италия. През шейсетте години обаче започва постепенно възраждане на геополитиката. Днес всяка по-значима държава - играч на международната арена има своя геополитическа доктрина. От началото на деведесетте години и в България има повишен интерес към геополитиката. По сполучливия израз на Т.Николов, през 90-те години на XXв. настъпи своеобразно "Възраждане на българската геополитика" (2).

От друга страна, корените на геополитиката могат да бъдат открити в някои древни гностически и езотерични учения. Тези учения, съхранени през вековете от различни тайни общества имат някои интересни сходства с методиката и целите на геополитиката. Така например, определен геополитически смисъл има в езотеричните учения за сблъсък между изчезналите континенти и цивилизации Атлантида и Му (Лемурия) и за т.нар. Потоп. Друг подобен пример е фактът, че езотеричната традиция изследва скрития принцип на човешкото развитие и търси мистичния център на света - свещената планина Меру, където е областта Шамбала, обитавана от тайните световни

Мъдrecи (Махатми) или Учители на човечеството. Геополитиката рационализира тези познания, като разкрива скритите механизми на човешкото развитие чрез динамичното взаимодействие между големите геопространства (т.нар. панрегиони). Геополитическата теория търси главната геополитическа ос на света и възможностите за реално функциониране на единно "световно правителство". Макар да е наивно да се говори за пряка причинно-следствена връзка между езотеричното и геополитическото познание, някаква връзка определено съществува.

Като потвърждение за този извод могат да послужат изследванията на немския юрист и геополитик Карл Шмит. Той продължава традицията на Х.Макиндер, но придава на нейните основни елементи - *талосократията* (морската сила) и *телурукратията* (сухоземната сила) задълбочено философско тълкуване. К.Шмит характеризира *талосократията* и *телурукратията* като абсолютно различни и враждебни "цивилизационни стихии". Интересно е, че той използва за "силите на сушата" името "*Бегемот*", а за "силите на морето" - името "*Левиятан*", като по този начин напомня за двете старозаветни чудовища, едното от които въплъщава всички сухоземни същества, а другото - всички водни и морски същества (3). По този начин К.Шмит пряко свързва основоположенията на геополитическата теория със "*Стария завет*" и ученията на някои гностически секти за сблъсък между двете митични чудовища на Йехова - *Левиятанът* (морско свръхсъщество) и *Бегемотът* (земно свръхсъщество).

Идеите на К.Шмит са доразвити в още по-"езотерична" посока от най-изтъкнатия съвременен руски геополитик Александър Дугин, който директно свързва геополитиката с "тайните сили на историята". Той предлага един нов "геополитически" модел на традиционната "теория на заговора" (4). Същността на този модел е "планетарният заговор" на две противоположни "окултни" сили, чието тайно противостоене и невидима борба е предопредила логиката на световната история. Едната от двете "окултни" сили е въплътена от "заговора на атлантите", които поддържат геополитическите интереси на морската цивилизация. Другата сила е "заговорът на евразийците", които поддържат геополитическите интереси на континенталната сухоземна цивилизация. Изхождайки от този "окултен геополитически дуализъм" А.Дугин изказва хипотезата, че в продължение на хилядолетия историческото развитие се определя от борбата между "Евразийския Орден" и "Атлантическия Орден".

Езотеричните корени на геополитиката имат определено символично значение за нас, българите. Първо, трябва да се има предвид силното влияние, което българите-богомили през Средновековието оказват за създаването на редица тайни общества. Съществуват множество данни за прякото влияние на българската богомилска мрежа върху катарите и албигойците в Северна Италия и Южна Франция. А оттук редица изследователи правят извод за косве-

ното въздействие на богомилските тайни общности върху по-късните тайни общества - розенкройцери, тамплиери, илюминати, масони и др. (5).

Второ, особено внимание заслужава добре обоснованата хипотеза на Д. Димитров, според която свещената планина Меру - "Центърът на света" се намира в планината Тиен Шан (Имеон), и по-точно - в района на седемхилядника връх Кан Тангра (Хан Тенгри) в днешен Казахстан (6). Интересно е, че дори в наши дни връх Кан Тангра е наричан от местното население "Върхът на българите" (7). В този смисъл особен интерес представлява хипотезата, че древните цивилизации са считали планинските области около връх Кан Тангра в Тиен Шан за център на света. Трябва да се добави, че именно в този район, според източните легенди се намира тайнствената страна Шамбала, която е скрита под земята, в недостъпни за обикновените хора места. Според поверието в Шамбала живеят господарите на света и там са се обучавали някои велики личности като Буда (Сакиа-Муни), Лао Дзъ (Боян-Богар) и Исус Христос (8).

Съществува и една друга хипотеза за корените на българската традиция - хипотеза, която има своето място в контекста на общите черти между езотеричното и геополитическото познание. Според Д.Александров българите са наследници на древната цивилизация Му (Лемурия), която е съществувала преди т.нар.Потоп (т.е. преди около 35 000 години) върху изчезналия континент, простираше се от Тихия до Индийския океан (9). Същият автор свързва българската традиция и с друг изчезнал континент, намирал се преди Потопа в Северния ледовит океан и наричан от западните мистици "Туле" - "Далечната северна страна". След потъването на тези континенти по време на гигантския катаклизъм, известен като Потоп, оцелелите хора извършват мащабни миграционни движения из Евразия.

Надхвърляйки тесните рамки на езотеризма и окултизма, геополитиката се утвърди като интердисциплинарна наука, която съчетава познания от областта на историята, географията, политологията, социологията, културологията и психологията. В началото на ХХI в. геополитиката е общопризнато научно направление, което се изучава в университети, военни академии и научно-изследователски центрове. Това дава основание да се обърне специално внимание на геополитическите измерения на Тангризма.

Редица сериозни изследователи подчертават специфичната роля на Тангризма в световната история. Според оценката на В.Толев, в исторически план българите са единственият народ, който е имал единобожие (10). В.Толев изтъква, че монотеизмът на евреите съвсем не е толкова изчистен, колкото българската вяра в Бога на Небето - Танг-Ра. Българският Тангра е един единствен, той няма нито синове, нито дъщери, от него не изхождат никакви божества. Той е едновременно и Слънце, и светлина, и морал, и живот, и Всичко. В този смисъл В.Толев стига до извода, че българите са били и са останали единствените чисти монотеисти в световната история.

В друг свой анализ върху Тангризма В.Толев развива тази своя хипотеза: "Няма в историята на верското пътуване на човечеството по-изчистен монотеизъм от българския... В българския Тангризъм нямаме нищо друго, освен идея за цялост" (11).

Друг авторитетен изследовател - Д.Съслов достига до сходни изводи относно Тангризма. Според Съслов, "никой друг народ преди българите не е поз-

навал Единственият Бог" (12). Съслов също подчертава, че при евреите Единственият Бог се появява по-късно отколкото при българите.

Според Т. Танев, в широкото пространство от Япония до България в древността е съществувала една религиозна система - Тангризмът (13). Сравнителният анализ на Т.Танев показва, че далекоизточните религии, като китайската държавна религия и ученията на Конфуций, Лао Дзъ (Боян-Богар), Шинтоизма и пр. всъщност са повече или по-малко различни редакции на Тангризма.

На базата на своите проучвания един друг изследовател - Ангел Грънчаров (Елтимир) достига до един друг интересен извод. А.Грънчаров счита, че Тангризмът е "най-древната религия, съществувала сред човешкия род" (14).

В тази насока водят и анализите на Г.Донев. Той счита, че корените на Тангризма трябва да се търсят в епохата преди т.нар. Потоп. Г.Донев свързва Тангра с пред-Потопното божество Тангароа, което и в наши дни е почитано като Бог на Небето от някои народи, живеещи на островите в Полинезия (в Тихия океан) (15). Според оценката на Г.Донев, "Тангризмът стои в основата на всички след-Потопни монотеистични религии и божества". В този смисъл авторът определя Тангра като "баща на всички богове". Според хипотезата на Г.Донев, след Потопа българският Тангра остава Бог на десетки етнокултури, обособили се от древнобългарската. Той специално отбелязва сред тези "производни" етнокултури етнокултурата на хуно-алтайските ("тюркските") народи.

Тези проучвания се допълват от изследванията на Д.Александров и В.Христов. Те считат, че "древната българска религия - Тангризмът е свързана с най-древната монотеистична религия на човечеството, идваща вероятно от потъналия континент Му (Лемурия)" (16). В своите проучвания авторите отбелязват, че Тангризмът е свързан с множество езотерични доктрини и учения, разпространени в древния свят и съхранени в днешно време главно в Азия. Според тях, остатъци от Тангризма има в Даосизма, старата тибетска религия Бон, тибетските учения "Йога", в тибетското тайно учение "Тантра" и в ученията на монголските и сибирските шамани.

Заслужава внимание и оценката на П.Добрев за Тангризма. Той определя Тангризма на древните българи като "една от най-старите източни религии" (17). П. Добрев счита, че корените на Тангризма започват още от древния Шумер, където се ражда за първи път понятието Дингир (Бог), употребявано като общо название на всички небесни богове. Според П.Добрев, религиозното понятие Тангра води началото си от шумерското понятие Дингир (18). П.Добрев подчертава широкото разпространение на Тангризма в световен мащаб. Освен в Близкия Изток (сред шумерите и асирийците), Тангризмът е бил разпространен чак до Великденските острови с техния върховен Бог Тангароа, както и сред келтските народи. Едва по-късно Тангризмът се утвърждава сред тюркските и монголските народи. Общата оценка на П.Добрев е, че българският Тангризм е "отглас на една от най-старите религии, създадени на Земята".

Тангризмът има не само религиозни, но и силно изразени геополитически измерения. Като строг монотеизъм с подчертано универсалистки характер Тангризмът е тясно свързан с имперската идея и с притезанията за регионално, и дори за световно господство. Има редица преки и косвени доказателства

Първо, Тангризмът има ярко изразен универсалистки характер. За това свидетелстват множество български каменни надписи от Ранното Средновековие, където са фиксирани свещените универсалистки формули: "Бог вижда" и "Небето помни" (19). Универсалистският характер на Тангризма има важно значение, тъй като в исторически план универсалистката религия и универсалистката империя са взаимно свързани и взаимно обуславяни (20). Според оценката на З.Бацаров, "с едно изключение, всички нови създатели на световни империи след тв. от н.е. са агенти на универсалистки религии".

Второ, според оценката на Р.Бариев, именно Тангризмът е един от ключовите фактори за изграждането на Хуно-българската империя, която достига върха на своето могъщество през V в. при управлението на кан Атила (21). Според мен, тази важна роля на Тангризма се запазва и по-късно, чак до края на т.нар. "Тангристки период" в българската история докъм средата - края на IX в. (22). Вероятно именно Тангризмът дава самочувствие и законови основания на българските канове до средата на IX в. да оспорват универсалистките претенции на Китайската, Римската и Византийската империи и достойно да издигат българския Бог Тангра в противовес на техните богове.

Трето, има множество свидетелства за ключовата роля на Тангризма при изграждането на могъщата Монголска империя през XIII-в. Според оценката на Т.Яруллина, именно Тангризмът е "водещата религия в Монголската империя" (23). В своето изследване тя специално изтъква ролята на "прабългарската теократична идея" върху развитието на монголите в епохата на Чингиз хан. Т.Яруллина привежда като свидетелство първия параграф на т.нар. "Джасак" (Кодекса

на Чингиз хан), където се изтъква всемогъществуването на Тангра. Допълнително свидетелство е и значителното влияние в Монголската империя на колобъра на Чингиз хан - Теб-Тенгри. Именно Теб-Тенгри извършва през 1206 г. сакралната инициация на Чингиз хан и обявява, че "Всевишният Тангра повелява - да станеш Чингиз хан, Цар на царете, Владетел на владетелите". С този сакрален акт се поставя началото на утвърждаването на могъщата Монголска империя. Според оценката на Т.Яруллина, колобърът Теб-Тенгри е бил "дълбоко посветен в тайните на Тангризма, с което се доближавал по своето влияние върху народа до императорското".

През втората половина на XIII в. имперският заряд на Тангризма е ясно изразен от един от наследниците на Чингиз хан - кан Мъонгке, който по това време владее значителна част от остатъчната Монголска империя. Кан Мъонгке заявява пред християнския мисионер Уилям от Рубрик: "Религиите са като петте пръста на ръката и ръката е Тангра, от който всички те произхождат" (24).

Геополитическите измерения на Тангризма, според мен заслужават особено внимание при това не само в контекста на историческата ретроспекция. Моето лично становище е, че и при съвременните условия Тангризмът може да изиграе положителна роля за подобряване на геополитическото положение на България и за нейното завръщане като важен геополитически играч на Балканите и в Евразия. Известно е, че съвременният български суперетнос, простиращ се от Македония до Западен Сибир, се състои от общности с различно вероизповедание. В този смисъл именно Тангризмът може да стане основа за Новото Българско Възраждане през XXI в.

БЕЛЕЖКИ

1. Виж Русев, Марин. Анатомия на глобалното геополитическо противостояне - В: сп. "Военен журнал", 1994 № 2.
2. Николов, Тодор. Възраждането на българската геополитика - В: сп. "НИЕ", 2001 № 9.
3. Цитат по Дугин, Александр. Основы геополитики, Москва: Издательство Арктогея, 2000 (В Интернет на адрес <http://arctogaia.com/public/osnovygeo/arcto.htm>); Книга 1, Часть 1, Глава 8.3.
4. Дугин, Александр. Конспирология, Москва: Издательство Арктогея, 1992 (В Интернет на адрес <http://www.arctogaia.com/public/consp1htm#1>), Часть 3. Великая война континентов.
5. Виж напр.: Зайферт, Йозеф-Лео. Световните революционери (от Богомил през Хус до Ленин), София: Издателска къща "Христо Ботев", 1994 (първо издание - Виена, 1931) и Захариев, Емил Масоните - история и същност - В: сп. "Авитохол", 2001 № 14-15; с.60.
6. Димитров, Димитър Ил. По пътя на българите - В: сп. "Авитохол", 1999 № 10; с.15-16.
7. Пак там; с.15.
8. В индийската и тибетската митология повелителят на Шамбала носи българското име Кубер, идентично с името на по-малкия брат на кан Аспарух, който през VII в. се заселва в земите на днешна Македония. - Виж: Александров, Дориян Бойни изкуства и военно дело на древните българи, София: ТАНГРА ТанНакРа Общобългарска фондация, 1999; с.292.
9. Александров. Цит.съч.; с.20-21.
10. Толев, Ваклуш. История на религиите, София: Издателство "Виктория В", 1993; с.53 и с.65.
11. Цитат по Александров. Цит.съч.; с.268.
12. Съслов, Димитър. Бележки върху книгата на проф.Димитър Ангелов "Образуване на българската народност" - В: сп.Известия на Българската Орда, 2000 № 1; с.37.
13. Танев, Тачо. Българското везмо и Изтокът - В: сп. "Авитохол", 1995 № 4 (първо издание - София, 1941); с.18 и с.27 Авторът нарича Тангризма "Небесната вяра", използвайки буквалното значение на понятието Тангра - Небе.
14. Елтимир. Тангра в епохата на Агни, София, 1996; с.5.
15. Донеv, Гео. Христовата участ на българите, София: Издателство "Светлик-СБО", 2001; с.29-33.
16. Александров. Цит.съч.; с.216 и Христов, Владимир Езотеризъм и лечителство на древните българи - В: сп.Авитохол, 2001 № 14-15; с.107.
17. Добрев, Петър. Светът на прабългарите, София: ИК "Славика - РМ", 1994; с.94-95 и с.103.
18. Пак там; с.94 Хипотезата, че българският Тангра произхожда от шумерското религиозно понятие Денгир съществува още от 1941г., когато е публикувано задълбоченото изследване на Т.Танев. "Българското везмо и Изтокът" - Виж: Танев Цит.съч.; с.24.
19. Така например формулата "Бог вижда" има ключово място в каменния надпис от град Филипи от първата половина на IX в., с който се ознаменува присъединяването на Беломорието към българското геопространство. Формулата "Небето помни" е записана в множество български рунически каменни надписи от края на IX-X в., открити край село Мурфатлар в Северна Добруджа. - Виж: Добрев Цит.съч.; с.97.
20. Бацаров, Здравко. Геополитически системи, София: Институт за регионални и международни изследвания, 1999; с.168.
21. Бариев, Риза. Философские аспекты этногенеза волжских булгар, Санкт-Петербург, 1997 (В Интернет на адрес: <http://bariev.narod.ru>); Глава II.1.
22. Изразът "Тангристки период" се използва от някои изследователи за обозначаване на периода до приемането на християнството в Балканска България и до приемането на исляма във Волжка България. - Виж напр.: Христов Цит.съч.; с.110.
23. Яруллина, Татьяна (ал Булгари). Колобърът на Чингиз хан - Теб-Тенгри (Кекчу) - В: сп. "Български хилядолетия", 2000 № 2; с.64.
24. Цитат по Табаков, Димитър. Религията на вселената - небесната вяра - В: сп. "Авитохол", 1995 №2.